

Fortsatt handlingsutrymme samsjuklighet

snävt
vid

– Lägg ner behandlingshem! De är bra ibland för att komma bort och bli skyddad, men vi överdriver behov av behandling. Vi måste fundera mycket mer på psykosocialt stöd för dem som mår sämst. Det menar psykolog och psykoterapeut **Sven-Eric Alborn**. I väntan på att Samsjuklighetsutredningens intentioner ska bli verklighet arbetar vård och socialtjänst med snäva handlingsutrymmen och motstridiga råd.

För personer med samsjuklighet har den svenska melodin varit att de måste ta kontroll över missbruket för att andra dörrar ska öppnas. **Sven-Eric Alborn**, psykolog och psykoterapeut, menar att många av de behandlingar som erbjuds personer med beroende inte har någon konstaterad effekt. Däremot hjälper behandling mot övrig psykiatrisk funktionsnedsättning eller sjukdom personen att komma till rätta med det skadliga bruket.

– Att avvisa folk från psykiatrisk vård för att de ska bli nyktra först, det fungerar inte. Folk kan inte bli nyktra om de inte får stöd med sin problematik och det är både ett yttre socialt stöd och kognitivt stöd, men också på sikt medicinering, säger **Sven-Eric Alborn**.

Det finns å andra sidan gott om exempel på personer som återfaller i missbruk när de av en eller annan anledning blir av med sin behandling och "emotionellt instabila" personer med kognitiva nedsättningar kan lätt bli utnyttjade inom drogmarknaden. Dramatiska personlighetsstörningar kan också medföra risk för beroende, säger **Sven-Eric Alborn** och nämner narcissistisk personlighetsstörning.

– Ta **Donald Trump** till exempel. Han super inte alls, men hans bror som växte upp under samma press söp ihjäl sig. Han

misslyckades totalt och det finns inget mellan att lyckas och att misslyckas.

Kunskapscentrum för psykisk hälsa har sedan ett par månader regionutvecklare som ser över hur [rekommendationer från Samsjuklighetsutredningen](#) ska kunna tas vidare i Västra Götalandsregionen. I väntan på detta, och på att resten av landet gör något, sitter många inom vård och socialtjänst med snäva handlingsutrymmen och motstridiga råd. Inte sällan med upplevelsen att kunskapsförmedlingen kommer uppifrån och länkarna mellan verksamheter brister – trots att "sammanhållen vårdkedja" ska vara det nya svarta.

[CERA, Centrum för forskning och utbildning kring riskbruk, missbruk och beroende](#) vid Göteborgs universitet, anordnade nyligen en konferens om kunskapsläget. Evidensbaserad kvalitet stod på schemat, liksom arbetsallianser med brukare och frågor om flexibilitet i socialt arbete. **Ewa Wikström**, professor i Health Governance, har studerat organisationer och ser att dagens arbetssätt ännu dras med flera lager av gamla teorier. Däribland resterna av 1990-talets New Public Management.

Ewa Wikström, professor i Health Governance, har studerat organisationer och ser att dagens arbetssätt ännu dras med flera lager av gamla teorier – Lager på lager-styrning är som att måla akvarell – lägger man för många lager så blir allt bara brunt, säger hon.

Idag ses individanpassning, tillgänglighet och kontinuitet som genomgående goda riktmärken. Flera av de deltagande forskarna menar att många saker går i rätt riktning, men resursbrist och personalomsättning försvårar arbetet.

En av dem som hoppas på det pågående utvecklingsarbetet är **Karina Stein**, verksamhetschef för beroende på Sahlgrenska universitetssjukhuset

– Vi har byggt väldigt komplexa vårdssystem. Jag tänker mycket på hur man bygger enkla logiska och demokratiska system. Och med demokratiska menar jag både att patienterna/brukarna får mer att säga till om och att de förstår vad vi gör.

Samsjuklighetsutredningen kom med sitt huvudbetänkande redan 2021 och föreslår att vården ska bli huvudman. Vad skulle behövas för att ni ska kunna ta er an det huvudmannaskapet?

– Inom hälso- och sjukvården är vi väldigt sporrade att ta oss an detta uppdrag. Naturligtvis behöver vi resurser och kompetens till det, men jag kan inte se något alternativ. Personligen skulle jag bli oerhört besviken om det inte blir på det här sättet. Jag var med 2011 när [Missbruksutredningen](#) begravdes och det får inte bli så en gång till, säger Karina Stein.

Sven-Eric Alborn menar att idén om att lösa huvudmannafrågan genom att flytta medel från socialtjänst till vård medför problem, inte minst då många med samsjuklighet och missbruk inte utretts.

– Psykiatrin kommer träffa fler av beroendepatienterna. Antalet patienter som kommer tillbaka till socialtjänsten som ärenden inom socialpsykiatri och LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) kommer sedan att öka. Flyttar man resurser från socialtjänsten måste man bevaka detta och utveckla socialpsykiatri, säger Sven-Eric Alborn.

Karina Stein däremot är inte alls säker på att ett system med vården som huvudman blir dyrare.

– Det system vi har nu är väldigt dyrt, särskilt det här bollandet av patienter mellan oss, säger hon.

– Om man flyttar över pengar från socialtjänsten blir det likadant som med psykiatrireformen, man får hålla på i tio år innan man kommer upp till nivån man hade innan reformen. Det är inget nollsummespel, man får fundera på vad det får kosta och vem som ska bära vad, säger Sven-Eric Alborn.

En annan av föreläsarna på CERA:s konferens var **Anette Skårner**, professor i socialt arbete. Hon har bland annat medverkat i [Narkotikautredningen](#), som nu har legat färdig i över ett år.

Portugal genomförde sin stora harm reduction-reform genom att flytta pengar från repressiva insatser, men där avkriminaliserades också samtidigt mindre innehav. I Sverige är eget bruk av narkotika ännu kriminaliserat, och numera även försöksbrott.

Anette Skårner, professor i socialt arbete, har medverkat i [Narkotikautredningen](#), som nu har legat färdig i över ett år. – Narkotikautredningen tar steg mot harm reduction-tänk och mänskliga rättigheter. Även om utredningen blev bakbunden av att den inte fick utreda frågan om avkriminalisering så landar den ändå, med en åsnas envishet, i ett förslag om att detta måste utredas. Men det är en politisk fråga och vi ser inga tecken på detta i dagens politik, säger Anette Skårner.

Hanna Strömbom